Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Sisäministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta (HE 79/2026 vp)

Sisäministeriöllä ei ole sisällöllistä lausuttavaa esitykseen, vaan huomiot ovat luonteeltaan lakiteknisiä liittyen sen varmistamiseen, että lakiteksti vastaa sitä oikeustilaa, jota perusteluiden mukaan esityksellä tavoitellaan.

Esityksessä ehdotetaan, että kolmannen maan kansalaisen opiskelijan turvautuminen toimeentulotukeen johtaisi nykyistä selkeämmin oleskeluluvan peruuttamiseen tai oleskeluluvan uusimatta jättämiseen. Lain 7 § koskee oleskeluluvan myöntämistä opiskelua varten, kun on kyse ensimmäisestä sekä jatkoluvasta, ja 12 § koskee oleskeluluvan peruuttamista tai uusimatta jättämistä.

Ehdotuksen 7 §:n 4 momentin virkkeiden välinen suhde
Lain voimassa olevan 7 §:n 4 momentin mukaan myönnettäessä oleskelulupa opiskelua varten, toimeentulon on oltava turvattu ulkomaalaislain 39 §:n mukaisesti koko oleskeluluvan voimassaolon ajan. Momentin kyseinen virke pysyisi muuttumattomana, mutta momenttiin ehdotetaan lisättäväksi toinen virke, jonka mukaan ”Toimeentulo katsotaan turvatuksi, jos kolmannen maan kansalaisella on riittävät varat toimeentuloaan varten siten, että hänen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tarpeeseen”. Esityksen yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan 7 §:n 4 momenttia muutettaisiin säätämällä opiskelijaa koskevasta omasta toimeentuloedellytyksestä, joka soveltuisi ulkomaalaislain 39 §:n yleistä toimeentuloedellytystä täydentävänä. Ehdotetusta sääntelystä ei kuitenkaan ilmene yksiselitteisesti, onko 7 §:n 4 momentin toisen virkkeen tarkoitus täydentää ulkomaalaislain 39 §:ää vai ennemminkin poiketa siitä ja jos niin miltä osin. Hallituksen esityksen perustelut huomioiden kyse näyttäisi olevan ainakin ulkomaalaislain 39 §:n 3 momentista tehtävästä poikkeuksesta siten, ettei opiskelija voisi jatkossa turvautua edes tilapäisesti toimeentulotukeen ilman vaikutusta oleskelulupaansa. Jos tätä tarkoitetaan, niin poikkeuksen tulisi ilmetä selkeästi säännöksestä. Samalla tulisi käydä ilmi, sovelletaanko ulkomaalaislain 39 §:ää muilta osin sellaisenaan.

Ehdotuksen 12 §:n 3 momentin sääntelyn merkitys
Lakiehdotuksen 12 §:n 3 momentin mukaan 1–3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on otettava huomioon lapsen etu ja tapauksen erityiset olosuhteet kokonaisuudessaan sekä noudatettava suhteellisuusperiaatetta. Lapsen etu lisättäisiin momenttiin. Perusteluiden mukaan toimeentulotukeen turvautuminen ei lähtökohtaisesti vaikuttaisi opiskelijan oleskelulupaan tai uuden oleskeluluvan myöntämiseen, jos se olisi lapsen edun vastaista tai tapauksessa muutoin kokonaisuudessaan näin arvioitaisiin. Sisäministeriön arvioin mukaan edellä mainittu perustelu vaikuttaisi olevan ristiriidassa 12 §:n 1 momentin sanamuodon kanssa, joka on ehdoton: ”oleskelulupa on peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos opiskelija on turvautunut toimeentulotukeen”. Koska 12 §:n 1 momentissa säädetään ehdottomasta oikeusseurauksesta, mutta perustelujen mukaan tästä oikeusseurauksesta voidaan yksittäistapauksessa poiketa 3 momentissa tarkoitetun harkinnan perusteella, tämän tulisi ilmetä itse säännöksestä.

Sisäministeriön tulkinnan mukaan velvoitetta huomioida lapsen etu ei voi tulkita niin, että yksin sen perusteella olisi mahdollista poiketa laissa säädetystä ehdottomasta edellytyksestä eli tässä tapauksessa velvoitteesta peruuttaa tai jättää oleskelulupa uusimatta, jos opiskelija on turvautunut toimeentulotukeen. Sisäministeriö katsoo, että lapsen edussa on kyse tulkintaperiaatteesta, joka

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

velvoittaa valitsemaan lain mahdollistamista tulkintavaihtoehdosta aina kyseisessä tapauksessa lapsen etua parhaiten toteuttavan vaihtoehdon. Lain 12 §:n 1 momentin ehdotettu 2 kohta ei sisäministeriön käsityksen mukaan kuitenkaan jätä erilaisia tulkintavaihtoehtoja, jos opiskelija on turvautunut toimeentulotukeen. Sisäministeriö katsoo, että poikkeuksesta oleskeluluvan peruuttamiseen tai uusimatta jättämiseen tulisi tarvittaessa säätää nimenomaisesti.

Lisäksi on huomioitava, että lain 3 §:n mukaan ”tässä laissa tarkoitettujen kolmansien maiden kansalaisten maahantuloon, maastalähtöön, oleskeluun ja työntekoon sovelletaan ulkomaalaislain (301/2004) säännöksiä, jollei tässä laissa toisin säädetä.” Ulkomaalaislain 6 §:ssä säädetään lain soveltamisesta alaikäisiin ja sen 1 momentissa erityisen huomion kiinnittämisestä lapsen etuun. Koska lapsen etu tulee lain 3 §:n perusteella huomioon otettavaksi ulkomaalaislain 6 §:n nojalla, ehdotettu 12 §:n muutos herättää kysymyksen siitä, onko kyseessä erityissäännös ja onko sen tarkoitus muuttaa lapsen edulle annettavaa oikeudellista merkitystä juuri 12 §:ää sovellettaessa. Jos näin on, tämän tulisi ilmetä sääntelystä ja sen perusteluista nykyistä selvemmin.

Siirtymäsäännös
Siirtymäsäännöksen tarkoituksena vaikuttaa olevan, että lain voimaantulon jälkeen jatkolupaa ei jätettäisi myöntämättä eikä oleskelulupaa peruutettaisi, vaikka henkilö olisi ulkomaalaislain 39 §:n 3 momentin mukaisesti turvautunut tilapäisesti toimeentulotukeen, jos tämä on tapahtunut ennen lain voimaantuloa. Tämä on perusteltua, koska siirtymäsäännöksen puuttuminen johtaisi merkittäviin seurauksiin, kun vuosien takainenkin toimeentulotuen saaminen merkitsisi kategorista kielteistä päätöstä, vaikka tuen tilapäinen vastaanottaminen on aikanaan ollut lain mukaista. Vaikuttaa siltä, että tarkoitus on, että siirtymäsäännös tulisi sovellettavaksi riippumatta siitä onko toimeentulotukea tosiasiallisesti vastaanotettu ennen vai jälkeen lain voimaantulon, koska Voimaantuloa koskevien perusteluiden mukaan toimeentulotukeen turvautumisella tarkoitetaan myönteisen toimeentulotukipäätöksen saamista koskevaa ajankohtaa.

Siirtymäsäännökseen on kuitenkin kirjattu virkkeen loppuosaksi, että myöntämättä jättäminen tai peruuttaminen ei tulisi kyseeseen silloin, jos toimeentulotukipäätöksen vaikutukset ulottuvat lain voimaantulon jälkeiseen aikaan. Huomioiden edellä mainittu perustelu siitä mikä hetki on merkityksellinen toimeentulotuen nostamisen ajankohdan arvioinnissa, virkkeen loppuosa vaikuttaa tarpeettomalta. Jos turvautumishetkeksi määritellään myönteisen päätöksen ajankohta, ja myönteinen toimeentulotukipäätös on tehty ennen lain voimaantuloa, turvautuminen on määritelmän mukaan tapahtunut ennen lain voimaantuloa riippumatta siitä, mille ajalle tukea maksetaan. Nyt ehdotettu muotoilu sen sijaan vaikuttaisi rajaavan siirtymäsäännöksen soveltamisen vain tilanteisiin, joissa toimeentulotukipäätöksen vaikutukset ulottuvat lain voimaantulon jälkeiseen aikaan, vaikka tämä ei perusteuiden mukaan vaikuta olevan tarkoitus.

Edellä mainituin perustein siirtymäsäännöksen sisältöä ja muotoilua tulisi tarpeen mukaan täsmentää esimerkiksi seuraavasti: ”Oleskelulupaa ei saa peruuttaa eikä uutta oleskelulupaa jättää myöntämättä yksin sillä perusteella, että opiskelija on tilapäisesti turvautunut toimeentulotukeen ulkomaalaislain (301/2004) 39 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla ennen tämän lain voimaantuloa”.